

**Kształtowanie się nazw owadów
w języku polskim.
Procesy nominacyjne
a językowy obraz świata**

*Moim Nauczycielom i Mistrzom
– z wdzięcznością*

Marcin Maciołek

**Kształtowanie się nazw owadów
w języku polskim.
Procesy nominacyjne
a językowy obraz świata**

Uniwersytet Śląski

WW

OFICyna WYDAWNICZA

Katowice 2013

Redaktor serii: Kultura i Język Polski dla Cudzoziemców
Romuald Cudak

Recenzent:
Bogdan Walczak

Publikacja sfinansowana ze środków Uniwersytetu Śląskiego

Wydanie I

Publikacja będzie dostępna – po wyczerpaniu nakładu – w wersji internetowej:
Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

Rozdział I

Podstawy językowego obrazu świata (JOS) a nazwy zwierząt

1.1. Językowy obraz świata (JOS) – definicja i kształtowanie się pojęcia	15
1.2. Podstawy rekonstrukcji językowego obrazu świata	21
1.2.1. Fakty gramatyczne	22
1.2.1.1. Struktury fleksyjne	23
1.2.1.2. Struktury słowotwórcze	27
1.2.2. Słownictwo i frazeologia	32
1.2.3. Przysłowia i teksty literackie	34
1.2.4. Semantyka i konotacje znaczeniowe	36
1.2.5. Etymologia	39
1.2.6. Kategoryzacja i wartościowanie a naukowy i potoczny obraz świata	46

Rozdział II

Nazwy ogólne dotyczące owadów

2.1. Hiperonim <i>owad</i>	57
----------------------------------	----

2.1.1. Etymologia wyrazu <i>owad</i>	57
2.1.2. Pierwsze poświadczenia tekstowe wyrazu <i>owad</i> w języku polskim	69
2.1.3. Hasło <i>owad</i> w słownikach języka polskiego	72
2.1.4. Formalna i semantyczna liczba rzeczownika <i>owad</i> w historii języka polskiego	85
2.2. Etymologia i kształtowanie się znaczenia wyrazu <i>insekt</i> ..	94
2.3. O <i>robaku</i> i <i>robactwie</i>	102
2.3.1. Śląsko-małopolski słoworód <i>chrobaka</i>	107
2.3.2. Znaczenie wyrazu (<i>ch</i>) <i>robak</i> w dialektach polskich	114
2.3.3. Formalno-semantyczny rozwój wyrazu <i>chrobak</i> w historii języka polskiego	119
2.3.4. Aktywność słowotwórcza wyrazu <i>robak</i> w historii języka polskiego	135
2.3.5. Dzieje wyrazu <i>chrobak</i> w zarysie. Podsumowanie ..	142

Rozdział III

Nazwy gatunkowe owadów

3.1. <i>Pszczoła</i> i jej językowo-kulturowy obraz utrwalony w polszczyźnie	145
3.1.1. Etymologia wyrazu <i>pszczoła</i>	146
3.1.2. Rozwój fonetyczny i najstarsze poświadczenia tekstowe wyrazu <i>pszczoła</i> w języku polskim	151
3.1.3. Między etymologią a konotacją słowa: <i>pszczoła</i> – brzęczący owad	174
3.1.4. <i>Pszczoła</i> – owad pracowity i święty	180
3.1.5. <i>Pszczoła</i> w przysłowiaach polskich	189
3.1.6. Gniazdo słowotwórcze rzeczownika <i>pszczoła</i>	194
3.2. <i>Truteń</i>	196
3.3. <i>Osa</i>	203
3.4. <i>Szerszeń</i>	208
3.5. <i>Bąk</i>	216
3.6. <i>Gież</i>	230

3.7. Trzmiel	238
3.8. Mucha	244
Zakończenie	273
Bibliografia	275
Aneks	295
Zusammenfassung	301

Wstęp

Owady (*Insecta*) stanowią najliczniejszą gromadę zwierząt na Ziemi. Ich szacunkową liczbę określa się obecnie na około 1,5 miliona gatunków. W Polsce najliczniej reprezentowane są rzędy: chrząszczy (*Coleoptera*), błonkówek (*Hymenoptera*), motyli (*Lepidoptera*) oraz muchówek (*Diptera*). Z pierwszym ogólnym ujęciem cech owadów spotykamy się u Arystotelesa, który dla określenia tej gromady zwierząt użył terminu *entoma* (gr. *entomē* ‘nacięcie’, *en-témnein* ‘naciąć’); stąd też bierze swój początek nazwa *entomologia* oznaczająca ‘dział zoologii zajmujący się owadami; owadoznawstwo’. Wśród parających się nią badaczy dostrzec można daleko posuniętą specjalizację: znawców wszystkich gatunków owadów nie ma. Jest to zrozumiałe wobec wspomnianego bogactwa owadzich form. Szwedzki przyrodnik i systematyk, Karol Linneusz w 1752 roku znał zaledwie 1929 gatunków owadów, dziś liczba nowo poznanych gatunków entomofauny jest około 777 razy większa.

Wielość i różnorodność owadów zwracały uwagę ludzi już w czasach najdawniejszych. Człowiek szybko nauczył się rozróżniać gatunki szczególnie dokuczliwe, jak: *komary*, *muchy*, *gzy*, *bąki*, *wszki* czy *mole*, ale i pożyteczne, na przykład: *pszczoły*, *czzerwce*, *jedwabniki*. Zaciekawienie i zdziwienie ludzi wzbudzały barwność i płochliwość *motyli*, brzęczenie i miododajność *pszczoł*, wielość i pracowitość *mrówek*, bolesne kąsanie *os* i *szerszeni*, natarczywość *much*, żarłoczność *stonek* i *szarańczy*, bezrobotność *trutni*, krągły kształt *bąków* czy charakterystyczne przewężenie u *os*. Te i inne potoczne

obserwacje i doświadczenia stały się źródłem wielu nazw owadów, ale również funkcjonujących w polszczyźnie (i w innych językach) metafor, określeń o charakterze ekspresywnym, a także frazeologizmów, porównań i przysłów zawierających komponent entomonimiczny, dając tym samym podstawy pod niezwykle bogaty językowy obraz świata owadów, którego próbę rekonstrukcji przynosi niniejsza rozprawa. Istotnym rysem obrazu tego wycinka rzeczywistości jest antropocentryzm. Niebagatelną rolę w kształtowaniu się potocznej wizji entomofauny odegrały bowiem w znacznej mierze względy praktyczne: użyteczność czy szkodliwość owadów w codziennym życiu i gospodarowaniu człowieka oraz pewne osobliwości dostrzeżone w świecie natury.

Książka składa się z trzech rozdziałów. W rozdziale pierwszym (teoretycznym) przedstawiono definicje oraz kształtowanie się pojęcia językowego obrazu świata (JOS). Omówiono językowe i pozasystemowe wykładniki (nośniki) JOS oraz ich przydatność w odtwarzaniu obrazu poszczególnych fragmentów otaczającej człowieka rzeczywistości. Do grupy zjawisk istotnych przy rekonstrukcji JOS zaliczono więc: fakty gramatyczne, tj. formy fleksyjne i derywaty słowotwórcze (właściwe i onomazjologiczne), leksykę, frazeologię, przysłowia i teksty literackie, istotne (definicyjne) cechy znaczeniowe leksemów oraz konotacje utrwalone językowo (mające potwierdzenie w polisemii, derywacji, związkach frazeologicznych, przysłowia) i tzw. konotacje słabe, poświadczone tylko tekstowo. Za szczególnie ważne w badaniu JOS uznano etymologię – wszak pierwotne znaczenie wyrazu nierzadko steruje sferą jego konotacji. Ponadto zwrócono uwagę na swoistość kategoryzacji w myśleniu potocznym i naukowym oraz właściwe językowi ogólnemu wartościowanie. Poszczególne zjawiska, w miarę możliwości, starano się zilustrować przykładami dotyczącymi nazw zwierząt.

Rozdział drugi poświęcony jest kształtowaniu się nazw ogólnych desygnujących owady, którymi we współczesnej polszczyźnie są zasadniczo: *owad*, *robak* i *insekt*, a dawniej również *czerm* (w rozwoju języka polskiego wyraz ten zawężył swój – początkowo szeroki – zakres znaczeniowy tak, że obecnie oznacza tylko beznogą larwę

niektórych owadów)¹. W tej części pracy szczegółowo przedstawiono etymologię wskazanych nazw oraz ich rozwój formalno-semantyczny w polszczyźnie, analizując m.in. najstarsze poświadczenia tekstowe, definicje słownikowe oraz derywaty.

Rozdział trzeci, ostatni, dotyczy językowego obrazu wybranych przedstawicieli świata owadów, którego rekonstrukcji dokonano na podstawie właściwości językowych i pozajęzykowych, omówionych w rozdziale pierwszym. Obiektem analiz uczyniono osiem nazw gatunkowych owadów, a mianowicie: *pszczolę*, *trutnia*, *osę*, *szerszenia*, *bąka*, *gza*, *trzmieła* oraz *muchę*. O wyborze tych nazw zadecydowała przede wszystkim właściwość, która przez współczesnych użytkowników języka uznawana jest za cechę prototypowego owada, a mianowicie zdolność lotu.

W pracy zastosowano zasadniczo metodologię kognitywno-strukturalistyczną, ściślej: rozprawa jest próbą zastosowania „propozycji kognitywizmu” w odniesieniu do badań nad historią języka polskiego; nie odrzuca jednak metod wypracowanych przez strukturalizm, ale obficie z nich korzysta (w pracy szczególnie nacisk kładę na rozwój formalny większości analizowanych wyrazów; tym bardziej, że wiele zjawisk fonetycznych, które się w tych nazwach dokonały, nie było dotychczas przedmiotem szczegółowszych analiz historyków języka). Przyjmuję więc kierunek badań czy sposób oglądu faktów językowych i kontekstowych zaproponowany przez Irenę Bajerową. W opublikowanym pośmiertnie na łamach „LingVariów” artykule *Czy i jak historia języka może skorzystać z propozycji kognitywizmu?* uczona pisała:

Zaryzykuję twierdzenie: historia języka może (i powinna) być eklektyczna. Zresztą – jak dotąd, taką właśnie była. Historia języka bowiem objąć musi całokształt życia języka, a więc wszystkie jego działy, jak i wszystkie sposoby funkcjonowania w społeczeństwie. W podręcznikach historii języka mamy więc treści filologiczne (omawiające zabytki), gramatyczne (np. w HJP zgodne z zasadami strukturalizmu), leksykalne (z dużym naciskiem na zapożyczanie wyrazów ob-

---

¹ Pochodzenie wyrazu *czerw* i jego rozwój formalno-znaczeniowy w polszczyźnie omawiam w artykule *Nazwy larw owadów – etymologia i rozwój w języku polskim* [Maciołek 2013].

cych), wreszcie socjolingwistyczne i stylistyczne (zwracające uwagę na tendencje języka literatury pięknej). Każda z tych treści wymaga innego podejścia, często nawet innych źródeł, i przede wszystkim różnorodności punktów widzenia, co jest według kognitywistów ważnym czynnikiem oglądu i opisu danego zjawiska [Bajerowa 2010: 39; podkreśl. – M.M.].

Za wyjątkowo potrzebne i wartościowe w zakresie badań nad lekcyjką i semantyką historyczną uznała Bajerowa właśnie wdrożenie koncepcji językowego obrazu świata.

Dla historii języka – stwierdza uczona – wyniki badań JOS mogą być cenne, gdyż [...] dotyczyć one winny powiązań języka z całą pozajęzykową rzeczywistością, a to właśnie historia języka powinna ogarnąć. Potraktowanie historii słownictwa (i semantyki) poprzez JOS może być pewnym sposobem na uporanie się z tym zadaniem, ale i on nie rozwiąże całkowicie problemu kompletnego wyczerpania się tej tematyki. Silne jednak związanie z całokształtem życia powoduje, że JOS jest równie bogaty i zróżnicowany i można do obserwacji wybrać tylko pewne jego fragmenty, te, które pokażą trendy ewolucyjnie ważne i szczególnie interesujące, a już sygnalizowane przez obserwatorów kultury [Bajerowa 2010: 40].

Zastosowanie w podjętych badaniach metod wypracowanych przez kognitywistów wiąże się z odrzuceniem strukturalistycznego postulatu o rozdziale między synchronią a diachronią i opowiedzeniem się po stronie panchronii. Dlatego podstawę przeprowadzanych w pracy analiz stanowi materiał językowy i tekstowy pochodzący z różnych okresów rozwoju języka polskiego i zróżnicowany ze względu na charakter ekscerpowanych źródeł. W zakresie tekstów oprócz zabytków języka polskiego (w tym najstarszych przekładów *Biblii*) oraz egzemplifikacji słownikowych wykorzystano teksty naukowe, np. fragmenty pierwszych podręczników do zoologii, czy paranaukowe, zawierające nieraz wiele bajecznych opowieści o zwierzętach i owadach, a także artystyczne: poezję Jana Kochanowskiego, Wacława Potockiego, Adama Mickiewicza, Jana Twardowskiego, wierszyki dla dzieci Jana Brzechwy, bajki Stanisława Trembeckiego i Jeana de La Fontaine'a, utwory prozatorskie Władysława Stani-

sława Reymonta, Elizy Orzeszkowej, Stefana Żeromskiego i wiele innych. Pełny wykaz wykorzystanych w rozprawie źródeł znajduje się w kartotece autora.

Pomocniczym środkiem pozyskiwania materiału do badań była również ankieta. *Kwestionariusz do badań językowego obrazu owadów* przeprowadzono wśród 120 osób (kobiet i mężczyzn), studentów różnych lat filologii polskiej, znajomych oraz pracowników i współpracowników Szkoły Języka i Kultury Polskiej oraz Katedry Międzynarodowych Studiów Polskich Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. *Kwestionariusz* dotyczył rozumienia nazw ogólnych (hiperonimów) desygnujących owady, takich jak: *owad*, *robak* oraz *insekt*. Respondentów poproszono więc m.in. o zdefiniowanie tych nazw, podanie typowych cech stworzeń, do których się te określenia odnoszą, wiązanych z nimi skojarzeń, a także wymienienie nazw reprezentatywnych przedstawicieli owadów, robaków i insektów albo zaklasyfikowanie do każdej z tych kategorii nazw już wymienionych. W *kwestionariuszu* posłużono się też modelem zdania przeciwstawnego (tzw. BUT TEST) wymagającym samodzielnego zwerbalizowania przez respondentów cech opozycyjnych wobec żywionych przez ankietowanych stereotypów². Dodatkową sondę na temat *pszczoly*, *osy* i *bąka* przeprowadzono wśród 50 uczniów klas IV–V Szkoły Podstawowej nr 6 w Pyskowicach.

Wszystkie analizy, badania kwestionariuszowe, eksploracja słowników pozwoliły mi choć częściowo opisać, w jaki sposób w języku utrwalona jest różnorodność owadziej rodziny. Mogłem się przekonać, że nowe koncepcje badań językowych, w tym metody kognitywne, prowadzące do rekonstrukcji JOS, niezwykle wzbogacają rozważania nad leksyką przyrodniczą.

---

² Wyniki badań przeprowadzonych metodą kwestionariuszową ze względu na ograniczoną objętość monografii przywołuję jedynie okazjonalnie. Szczegółowo zostaną one przedstawione w odrębnym artykule.

Marcin Maciołek

Die Entwicklung der Insektennamen in der polnischen Sprache. Bezeichnungsprozesse und das sprachliche Weltbild

Zusammenfassung

Insekten (*Insecta*) bilden die quantitativ größte Klasse von Tieren auf der Erde. Ihre geschätzte Anzahl umfasst etwa 1,5 Millionen Arten. Zu den in Polen am häufigsten auftretenden Gattungen gehören: Käfer (*Coleoptera*), Wespen (*Hymenoptera*), Schmetterlinge (*Lepidoptera*) und Fliegen (*Diptera*). Die erste allgemeine Darstellung der wesentlichen Merkmale von Insekten finden wir bei Aristoteles, der für die Bestimmung dieser Tierklasse den Begriff *Entoma* verwendet hat (gr. *entomē* ‚Schnitt‘, *en-témmein* ‚verstümmeln‘); daher stammt auch der Name *Entomologie*. Forscher dieses Wissenschaftszweigs spezialisieren sich meist auf bestimmte Fachgebiete. Deshalb gibt es keinen Experten für alle Arten von Insekten, weil sie in derart zahlreichen Formen auftreten. Der schwedische Naturforscher und Systematiker Carl von Linné kannte im Jahre 1752 nur 1929 Insektenarten. Heute entspricht die Zahl der neuentdeckten Arten der Entomofauna etwa dem 777-Fachen.

Die Vielfalt und Verschiedenheit der Insekten lenkte die Aufmerksamkeit der Menschen schon zu ältesten Zeiten auf sich. Sie haben besonders schnell gelernt besonders störende Arten, wie z.B. Mücken, Fliegen, Dasseliegen, Rinderbremsen, Läuse und Motten, aber auch nützliche, wie Bienen, Kermesläuse und Seidenspinnen, voneinander zu unterscheiden. Das Erstaunen und das Interesse der Menschen wurde durch die Vielfarbigkeit und Schüchternheit der Schmetterlinge, das Summen und die Honigproduktion der Bienen, die Vielzahl und den Fleiß der Ameisen, das Stechen der Wespen und Hornissen, die Aufdringlichkeit der Fliegen, Heuschre-

cken und Kartoffelkäfer, die Völlerei und das Nichtstun der Drohnen, die runde Form der Rohrdorneln oder die charakteristische Taille der Wespen geweckt. Diese und andere alltägliche Beobachtungen und Erfahrungen wurden zu einer Quelle der vielen Insektenbezeichnungen, auch in der polnischen und anderen Sprachen. Metaphern, expressive Redewendungen, Sprichwörter, Vergleiche mit entomonimischen Komponenten bilden die Grundlage für ein reiches sprachliches Weltbild der Insekten, dessen Rekonstruktionsprobe diese Abhandlung darstellt. Ein wichtiges Element dieses Realitätsausschnitts bildet der Anthropozentrismus. Bei der Gestaltung der Entomofaunasvision spielten weitestgehend praktische Gründe – der Nutzen oder die Schädlichkeit der Insekten im Alltag eine entscheidende Rolle.

Die vorliegende Arbeit besteht aus drei Kapiteln. Im ersten, theoretischen Teil werden Definitionen und Entwicklungen zum Konzept des sprachlichen Weltbildes (SW) dargestellt. Es werden die sprachlichen und außerhalb des Systems stehenden Exponenten SW und ihre Nützlichkeit bei der Rekonstruktion eines Bildes einzelner Abschnitte aus der die Menschen umgebenden Wirklichkeit erläutert. In die Gruppe von Erscheinungen bei der Rekonstruktion des sprachlichen Weltbildes wurden eingeschlossen: Grammatische Erscheinungen, wie Flexionsformen und gebeugte Formen der Wortbildung (entsprechende und onomasiologische Derivate), der Wortschatz, die Phraseologie, Sprichwörter und literarische Texte, signifikante (definitionstragende) semantische Eigenschaften von Lexemen, etablierte sprachliche Konnotationen (zur Bestätigung der Polysemie, von Ableitungen, phraseologischen Verbindungen und Sprichwörtern) und so genannte schwache Konnotationen, die nur textlich bescheinigt sind. Einen inhaltlichen Schwerpunkt der Arbeit bildet die Etymologie. Die ursprüngliche Bedeutung eines Wortes ist oft von einer Sphäre von Konnotationen gesteuert. Die verschiedenen Phänomene wurden, insofern möglich, mit Beispielen von Tiernamen veranschaulicht.

Das zweite Kapitel beschreibt die Entwicklung von allgemeinen Bezeichnungen für Insekten, die in der zeitgenössischen polnischen Sprache: *owad* (Insekt), *robak* (Wurm) und *insekt* lauten. In diesem Teil der Arbeit wurde auf Grund der Analyse unter anderen der ältesten Textüberlieferungen, Wörterbuchdefinitionen und Derivaten die Etymologie der angegebenen Bezeichnungen und ihre formal-semantische Entwicklung im Polnischen detailliert dargestellt.

Das letzte Kapitel wird dem sprachlichen Bild von gewählten Vertretern der Insektenwelt gewidmet, dessen Rekonstruktion auf sprachliche und nicht-sprachliche Eigenschaften, die im ersten Kapitel besprochen

wurden, basiert. Zum Zweck der Analyse wurden acht generische Insektennamen berücksichtigt, nämlich: *pszczola* (Biene), *truteń* (Drohne), *osa* (Wespe), *szerszeń* (Hornisse), *bąk* (Rohrdommel), *gierz* (Dost), *trzmiel* (Hummel) und *mucha* (Fliege). Über die Auswahl der Namen entschied vor allem die konkrete Eigenschaft, die von den heutigen Sprachbenutzern als ein prototypisches Merkmal der Insekten angesehen wird – die Fähigkeit des Fliegens.

Für die Abhandlung wird in der Regel die kognitiv-strukturalistische Methode beibehalten – genauer gesagt: es handelt sich um einen Versuch der Anwendung eines “Vorschlags des Kognitivismus“ hinsichtlich der Forschungen zur Geschichte der polnischen Sprache. Hierbei wird jedoch keine durch den Strukturalismus entwickelte Methoden abgelehnt, sondern diese werden ebenso genutzt. Bei der Arbeit lege ich besonderen Wert auf die formale Entwicklung der [meisten] analysierten Wörter, umso mehr, weil viele phonetische Phänomene, die sich in diesen Namen zeigen, bisher noch nicht genauer von Sprachhistorikern untersucht wurden. Diese Forschungsrichtung und der Überblick über die linguale Fakten und die Sprache wurden bereits von Irena Bajerowa am Ende ihrer Forschungsaktivitäten vorgeschlagen. Ich verwende ihre Methoden für meinem Beitrag.

Die Nutzung von kognitivistischen Methoden in den vorliegenden Untersuchungen geschieht in Ablehnung des strukturalistischen Postulats, der Trennung zwischen Synchronie und Diachronie, und in Hinwendung zur Panchronie. Die Grundlage der in dieser Arbeit dargestellten Analyse bildet das sprachliche und textliche Material aus unterschiedlichen Zeitepochen der Entwicklung der polnischen Sprache und weiterer verschiedener Quellen. Neben historischen Texten auf Polnisch und Wörterbuchexemplifikationen (einschließlich der ältesten Übersetzungen der Bibel) werden auch wissenschaftliche Texte, wie zum Beispiel Fragmente der ersten Lehrbücher der Zoologie, parawissenschaftliche Texte, die oft eine Menge von Fabeln über Tiere und Insekten enthalten, künstlerische Poesie von Jan Kochanowski, Waclaw Potocki, Adam Mickiewicz, Jan Twardowski, Reime für Kinder von Jan Brzechwa, Märchen von Stanislaw Trembecki und Jean de La Fontaine, und Prosawerke von Władysław Stanisław Reymont, Eliza Orzeszkowa, Stefan Żeromski und weiteren Autoren verwendet.

Ein weiteres Hilfsmittel zur Beschaffung von Materialien für die vorliegende Studie bildete eine Umfrage. Der Fragebogen zur Untersuchung des Sprachbildes von Insekten wurde unter 60 Personen (Männer und Frauen), Studierende aus verschiedenen Jahrgängen der polnischen Philologie, Freunden und Mitarbeitern der Schule für die Polnische Sprache und Kultur sowie der Abteilung für Internationale Polonistik der Schlesischen

Universität in Katowice verteilt. Der Fragebogen konzentrierte sich auf das Verständnis von allgemeinen Insektennamen, wie: *owad*, *robak* und *insekt*. Die befragten Personen wurden unter anderem gebeten, diese Namen standardmäßig zu definieren, typische Merkmale der Geschöpfe zu charakterisieren, die diese Begriffe bezeichnen und ihre Assoziation im Zusammenhang mit ihnen zu bestimmen. Sie sollten ebenso Vertreter der repräsentativ gewählten Würmer und Insekten nennen oder eine Klassifikation jeder Namenskategorie zu bezeichnen. Im Fragebogen wurde ein entgegengesetztes Satzmodell (*BUT TEST*) verwendet, welches eine eigenständige Verbalisierung der antonymen Merkmale der empfundenen Stereotypen durch die befragten Personen verlangt. Eine zusätzliche Umfrage über Bienen, Wespen und Hummeln wurde auch unter 50 Schülern der IV–V Klasse der Grundschule Nr. 6 in Pyskowice durchgeführt.

Alle Analysen, Umfragen und Fragebögen, Erforschungen von Wörterbüchern erteilten mir die Möglichkeit, die Vielfalt der Insekten-Familien zumindest teilweise zu beschreiben. Ich konnte mich davon überzeugen, dass die neuen Sprachuntersuchungskonzeptionen, darunter auch die kognitiven kognitive Methoden, die zur Rekonstruktion des sprachlichen Weltbildes führen; die Reflexionen über die Naturlexik außerordentlich bereichern.

Redaktor
Wacław Walasek

Korektor
Agnieszka Walasek

Projektant okładki
Michał Motłoch

Redaktor techniczny
Ireneusz Olsza

Skład i łamanie
Ireneusz Olsza

Copyright © 2013 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISBN 978-83-60743-88-1

Wydawca
Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek
Katowice, ul. Mieszka I 15
wacek@oficynaww.pl

Wydanie I. Ark. druk. 19,1. Ark. wyd. 17,3. Przekazano do łamania w sierpniu 2013 r. Podpisano do druku w grudniu 2013 r. Papier offset. kl. III, 80 g. Nakład 120 + 50 egz.

Cena 30 zł + VAT

Druk: STUDIO NOA
www.studio-noa.pl